

МАЙ БИРНИЦ

БАЙЫРЫ-БИЛЕ!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 102 (9784) | 1975 чылдың Май 1, четверг | 1925 чылда үндүзлөттүнген | Өртөө 2 көп.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИҢ, ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ, ПРЕЗИДИУМУНУҢ, ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ, СОВЕТ УЛУСКА МАЙ БИРДЕ БАЙЫРЫ

Эртим эштер!

Бөгүн совет улус бүгү чер бөмбүрээниң ажылчы чоңары-биле кады делегейиң пролетаржы эп-сеткил каттыштырарының хүнү—Майның Бирин демдегелен турар.

СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Совет Социализмниң Республикалар Эвилелиниң бүгү хамаатыларына—ажылчыларга болгаш колхозчуларга, эртемниң, техниканың болгаш культураның ажылдакчыларына, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флотунуң дайынчыларына, революциянык дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннарына, совет херээженерге, алдарың аныяктарга бо кайгамчыктыг байырлаады холбаштыр өзиг байыры чедирип тур!

Бистидиң чуртувус бо чылдың Майның Бирин месса чоңуң күш-ажылчы болгаш политиктиг кодурлуушкунуң бойдалында журажың турар-дыр. Совет Төрүн чурт СЭКП-ниң XXIV съездиниң айткан оруу-биле бүзүрелдиң буруңгаарлап бар чоруур. Социалистик экономика, эртем болгаш культура деп-дески хөгжүп, чоңуң чагай чоруу бедип турар. Совет иш-тасалдык мораль-политиктиг сырый каттыжымшыкыны, бистидиң улустарың найырамы болгаш амы-дуңмалыкшык чоруу улам быжыгып турар. Социалистик демократия улам калбак хөгжүп турар болгаш ол чорук эвилелешкен, автономнуг республикаларнык Дээди Советтеринге болгаш ажылчы чоңар депутаттарының чер-чер Советтеринге сонгудаларга уткуштур калбарган белеткек үезинде чайынычча-биле көстүп турар. Партияның ажылдап кылганы Тайбың программасы амды-чарала чедипшикниң боттанып, ССРЭ-ниң делегейге ат-алдары болгаш салдары улгадып турар.

Ленинниң партияның эңс сорулгаары болгаш планы — улустуң эңс сорулгаары болгаш планы бооп турарын совет кижилер ханымы-биле билип турарлар. Чер болганда — хоорайларда болгаш суураарда, бистидиң кызыгар чок делгем Ада-чуртувустуң бүгү-ле булуңнарында—чогадымың бузуң күженишкениң ажыл-ижи хайыгып турар. Уагетур ажылдакчылары 1975 чылдың эрткен айларында продукция бүдүрүп үндүрениң планынын ажыр күүсеткен. Кодза ажыл-иштериниң ишчилери чакы хову ажылдарың организастыг чорууду, келер күстүң дүжүдүңүң эки үндүсүн саап турарлар. Бирги кварталдың түңдүдери — тоску беш чылдың доозукчу чымын далагаларың совет кижилериниң долдур болгаш ажыр күүселеринге иштинериниң бүзүрелдиң херечик бооп турар.

Маалымат ажылчың ангы, алдарың колхозчу тараачынар, улустуң ителгелериниң 1975 чылдың болгаш бүгү беш чылдың планын хуусаа бетинде күүселери дээш, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының XXV съездиниң төлөптин утуур дээш социалистик чарыштын түгүн улам бедик көдүр дээрлик быжыг бүзүрелди СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму, Совет чазак кергерлер тур. Социалистик Төрүн чуртуң күчү-ыңчалдың сорук иривилишкениң күш-ажыл-биле быжытлап, чырыктыкыл келер үе — коммунизмин чоокчулаадып турар бүгү кижилерге алдар болгаш хүндүткел!

Амгы Майның Бириниң төгүзүгү хүн—гитлердин фашизмни алган Тилелегең 30 чымын бүдүрүдө демдегелетинип турар. Дайынчы тулчушунарың соолгу даашташкынына соксаалаан бээр хой үе эрткен турум-на. Ада-чуртуң Улуг дайының совет улустуң болгаш оларын эрес-маалымат Чекестиниң Күштериниң одум чок маалымат чорууң оңдур удуу делегейге улам чайынычак кылдыр көстүп күш турар. Бистидиң кайгамчыктыг удуууус алдар-биле бүргетиниң Ленинниң туку, Улуг Октябрының түгүн, социализмниң түгүн планетаның кырынга бедик кыскадып үндүрген болгаш дайын чылдарының оңдур өтүр тилелегең буруңгаар! Чогуң-на социалистик иштинде, социалистик дем каттыштырылга чурт-

тары социал депшияге дээш, тайбың болгаш уаустар аразының аймыл чок чоруу дээш демиселдиң авангардында чоруп турар деп чүвени дайын соолундеги үжүн чылдар бадыткап көргүскен. Социализм биле тайбың—чарылабас тууду.

Коммунисттик партия биле Совет күрүс Ленинниң даштыкы политиканы чайгылаш чокка чорудуп турар. Партияның XXIV съездиниң айтканы Тайбың программаны боттандырар талазы-биле СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев баштаан СЭКП ТК-ның Политбюрозуңуң практиктиг ажыл-чорудулганы партияның Төп Комитединиң апрель Пленуму бүрүң-биле чүүлдүг деп көргөн. Социализмниң акы-дуңма чурттарының коммунисттик партиялары-биле кады СЭКП бола, уаустар аразыңа быжыг тайбың болгаш найыраа дээш чүткүлдүг демисекип, делегейиң дүшкүрүгү чорууңуң кошкашкыны ханыладырың, ол кошкашкыны чайгылыш чок болдуларың, тайбың кожа-хөлбө догунашкының принциптерин ижи-бүрү социал тургузулуг күрүселериниң аразыңа харызаа байдаларың норма-чижектери кылдыр бадыткаарың чедип аң турар.

Тайбыңың камгалаары болгаш быжыглары—улустуң ишти херээ. Тайбыңың идегелдиң хандырар төзөдө, Черниң бүгү ак-сеткилдиг кижилериниң, боудуң улзууңа аас-кежини күлөп, кизи торелгелениң салым-чолууң дугайында сагыш салып чоруур кизи бүрүзүңүң үргүчү болгаш идекейлиг күженишкениң салыры негестинер. Тайбың болгаш угаа-сарыла идегаларың тивелгезиниң нүүрүдө империализмниң реакцияга болгаш агрессияга уаур демиселдериниң сырый каттыжымшыкы эржек чүгүлө.

Май Бириниң хүнүдө акы-дуңма социалистик күрүселериниң ажылчы чоңарыңа өзиг байыры чедирип тур бис. Социал-экономикалык болгаш культура тургузушкунуңа оларның чедипшиктери социализмниң өндүр уаур чарыкчы күжүңүң чырыктыгыңа херечик-дир.

Бистидиң даштык акы-дуңмаларың-биле — капиталистик чурттарың ажылчы чоңары-биле эп-сеткилди каттыштыр турарымың база дагын байырлаадыг меделген тур бис. Капитал чурттарыңа ажылчың ангы болгаш оң эвилелешчелери боттарың амдыраалчы эргелери болгаш эрге-ажыктары дээш, социал депшияге дээш, тайбың дээш, чепселенишкениң өндөре бүдүрениңге уаур демиселди күштелдирип турар. Ол демиселдиң муруну одурунда коммунистер чоруп турар. Оларның дайынчы сагыш-сеткил бедик, пынын херектиң тивелгезинге бүзүрел чайгылаш чок.

Дараалага болгаш мөөчүлүкүңге уаур, национка хамаарылап-лас чорук дээш демисекип турар улустарга боттарымың байырымың чедирип тур бис. Оларны чагай сеткил-биле көрүп, делгини турар бис.

Амгы үениң бүгү-ле революшчу отрядтарың, Черниң бүгү-ле тайбың инаткыламы күштериниң чагыс энин моон соңгаар-даа быжыглар бис!

Интернационалчы хүдээлгезинге шыныч бистидиң партиямың, совет улус коммунисттик тургузулганың орунда ажыл-херектериниң бүгү-ле аажок уаур ужу-дузаламы меледен библишаан, боттарының күжүң хостуң күш-ажылдың тивелгезин дээш, уаустар аразыңа быжыг тайбың дээш, социал депшияге дээш демисеке өскөрүш чок бээр.

Демиселди уауска, коммунизм тургузушкуну уауска — уаур совет уауска алдар!

Тайбың, демократия, социализм дээш, империализмге уаур демисеке ажылчы чоңарың делегейге эп-сеткил каттыштырылазымың хүнү—Майның I дегегезин!

Ленинниң туктуң аада-биле, Коммунисттик партияның уаур-тулгазы-биле—коммунизмин тивелгезинге буржуагар!

Бүгү чурттарың пролетарийлери, каттыжыңар!

ЭКИ КӨРГҮЗҮГЛЕРЛИГ

Тес-Хемниң Самагалдайга септелге-тудуг участогуңуң коллективин бо чылдың бирги кварталында күш-ажылчы эки көргүзүлгелерин чедип алган. Кезээ өзүгар туулгар кылдырының планын 188,5 муң күтүсөп, 85,2 муң рубльдиң ажыл-иш боттарының күтү-биле бирги кварталда 90,9 муң рубльдиң ажылчы күүселерин 183,6 муң боттандырганар. Чедипшикниң ажылдаан коллективниң тудуг организастияларынның аразында социалистик чарыштын тивелгезин деп санап, СЭКП Тес-Хем райкому

болгаш район Советиниң күтүсөкчя комитеди яныңыр Кызыл тушту тыыскаан. Бо септелге-тудуг участогуңа Олар Успек улуруң тулуужулар бригадада бо хүнпереле-ла бедик бүдүрүчүдүт ажылдаарың кошкатып турарлар. Бизаңчылар-дан Борбак-оол Маалыр-оол, Михаил Сүрүң-оол болгаш өскө-ла мурунчылар тулуужу, бизаңчы мергезилдерге аныяктарың өредиринче сагыш салып, кызымак ажылдап турар. С. ЧЕЧЕН-ООЛ.

ЧАШТЫРЫП КИРИПКЕН

БАРЫН-ХЕМЧИК. «Хемчик» совхоз райоңда бир дугаарында тараа чаштырылазыңе кирген. Кызыл-тас чамыдазында сес аргат ажылдап турар. Олар баштайгы ийи хүнде 215 гектар чедө тарааны чашкан.

Бүгү аргаттар турушкун чок ажылдап турар. Саачак Манган-оолдуң аргатады өскөлеринден эки ажылдап, бедик түңдөди чедип алган.

Чакы чер алдарылазы «Шекпэр» совхозта шылыккыл. Ында 1356 гектар черни чарган. Райоңда ийитизи-биле 2518 га черни алдарган.

Райоңуң ажыл-агыйлары массалам чаштырылаже май 2-де кирер.

Х. МОНГУШ.

Шаңналдарны ТЫВЫСКАН

Тайбыңың болгаш частың, күш-ажылдың байырлады, делегейиң ажылчы чоңарының эп-сеткил каттыштырарының хүнү—Май Бириниң Тываның хоорайларының болгаш суураарының амды-ишчилери байырламы-биле демдегелен турар.

Дүүн республика найысылалында Чекет аттың даарылаага фабрикасыңа Май Бирге тураскааткан байырлыг хурада болуп эрткен. Ол кезээге ажылчы чоңар депутаттарың Кызыл хоорай Советиниң куускомунуң даргазы Ш. Д. Куулар ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумуңуң Чарлың номчааш, чагыс бүдүрүлгеге хой чылдарда кызымаккай ажылдап келген болгаш күш-ажылга бедик чедипшиктерин дээш, Күш-ажылчы алдар орденниң III чергезин Кызылдың тускай чагыс өзүгар хен даараар болгаш септээр даарылаага фабриказының хеп быжыкчызы Светлана Ооржаковна Бичеге байырлаадыг байдалга тыпсып берген.

Дүүн, Каз-Хем хөмүр-дөш разрезиниң ажыл-ишчилери бү-

дүрүлгениң байырлаачы иш-меттинге айыла-булуңуңа чыгып келдилер. Аңа Май Бириниң байыраалын уткууруңуң хурадыга чедипшиктерин күш-ажылчы чедипшиктериниң тивелгезиниң шаңнал-мактаан. Бо разрезте № 3 чер өрүмүзүр станоктуң экипажы болгаш өскө-даа бригадалар бирги чартык чылдың планы апрель 30-ге чедир күүсөдөшкөн уаур өөрүшкү-биле мурунчылар, бригадирлер рапорттап турду.

Ош аңчыла разрезтиң хоочун ажылчыны, машинист Николай Дмитриевич Андрианов Совет чазактың шаңналы — Күш-ажылчы алдар орденниң III чергезин СЭКП Тыва обкомунуң секретары В. И. Попов байырлаады-биле Николай Андриановка тыыскаан. Мурнакы дагжылар, машинистер чагыс бүдүрүлгеге үр чылдарда төлөптин ажылдап, бедик пландамы алган эжинге өзиг байыр чедирип, коммунисттик күш-ажылдың шадыкчызы эш Андрианов дөг ажылдап, оң үегерин эдерерин хүдээнип турдулар.

БАЙЫР ЧЕДИРГЕН ТЕЛЕГРАММАЛАР

Делегей байырлады Майның Бирин болгаш 1941—1945 чылдарда Ада-чуртуң Улуг дайыныңа совет улустуң Тилелгезиниң 30 чылы-биле холдууларын болгаш Министрлер Чөвүлелиниң, партияның Красноярск крайко-

болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң адимга Бурят, Якут, Калмык АССР-лериниң партия обкомарында, Дээди Советтериниң Президиумарында болгаш Министрлер Чөвүлелинде, партияның Красноярск крайко-

мулдап, крайкуускомдан, партияның Даг-Алтай, Хакас обкомарында болгаш облкуускомардан, Сибириниң Кызыл туктуг шериг округуңуң шериг чөвүлелинде, Забайкалениң кызыгар шерияның округуңа байырлыг телеграммалар

келен. Беш чылдың доостур чымыла-салдыгыңа сорулгаарыңа күүселери дээш үр-түңдөдиң ажылдарың, СЭКП-ниң XXV съездинге белеткелге уаур-улау чедипшиктерин болурун ол байырлыг телеграммаларда күөп турар.

Кызылдын № 1 автотранспорт бұдүрүгезинин Валерий Улановка уурткан комсомолчу-аныяктарнын бригадасы тоску беш чылдың доозучу чылымын планнын онаалдарын бүгү көргүзүлгөр талазы-биле ноябрь 25-ге күүсеткен, даалгадан ажыр муң тонна улус ажилынын чыгуун сөөртүрүп, он тонна кывар-чаар материалды, он комплект автодугуйну камнап алырын күзүлгөн.

Чолаачыларнын сөзгөн сөзү ажил-херектери-биле карышпайн турар. Олар бирги кварталда планын 115 хуу күүсеткен. Үш айны дургузунда дөрт муң ийи чус ажыр либр бензинни, дөрт комплект автодугуйну камнап алган.

Автомобурулгенин мурнакчы бригаданын кезигүүнөри тайбынчы, күш-ажылдын байырланы — Май 1-ге төлөпиг ужуражып, апрель айның планын ажыр күүсеткенер.

Т. ХЕРТЕН.

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭН

Ак-Довуракта № 11 автотранспорт чолаачылары болгаш септектелери Май 1-ге болгаш Тийлегенин 30 чылынга алар болдурган социалистик хулзгелерин бүгү көргүзүлгөр талазы-биле дүң ажыр күүседип, сөзгөн сөзүгө ээ болганнар.

Владимир Корсунга уурткан чолаачылар бригадасы социалистик чарыкна шыгырап, тонна-километр талазы-биле планын 110 хуу күүсеткен. Бригаданын чолаачылары Николай Васильев, Иван Борисович эки көргүзүлгөргө болган. Винтор Плаховтун уурткан бригадасы ийги чери ээлээн.

Будурулгенин септектелери боттарында онаашкан даалганын багай эвес боттандырган. Септектелер Николай Альхов, Владимир Монгуш социалистик чарыктын тилекчилери болган.

Н. ЧЕМИЗОВ.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

Кызыл районун Терлиг-Хая мөңгүн суу бұдүрүгезинин ажил-ишчилери тоску беш чылдың доозучу чылымын баштайгы күнүнден эгелээш шудургу ажилдан келген түңкөлинде делегейин ажылчы чоннарынын эл-сеткил каттыштырылганын хуну — Май 1-ге күш-ажылчы чедикшинерин ужурашкан. Бо чылдың дөрт айларынын планын онаалдаан апрель 15-ге күүсеткен.

Эртен чылдың бо үегине деңизге будурулге продукция будурун 20 хуу ажыр, продукция саягарарын 50 хуу хире улгатырган, күш-ажылдың будурунчулугун бедиктен.

Социалистик чарыкты бригадалар, элчелер, шектер аразында дөштөг оргонактап келгеннин ачылында бедик көргүзүлгөри коллектив чедип алган.

Будурулгенин ишчилери бо чылдың беш айларынын планын Тийлегенин 30 чылымын байырланын хунунда — май 9-та күүседир хулзгелени алгаш, кызылдан ажилдап турарлар.

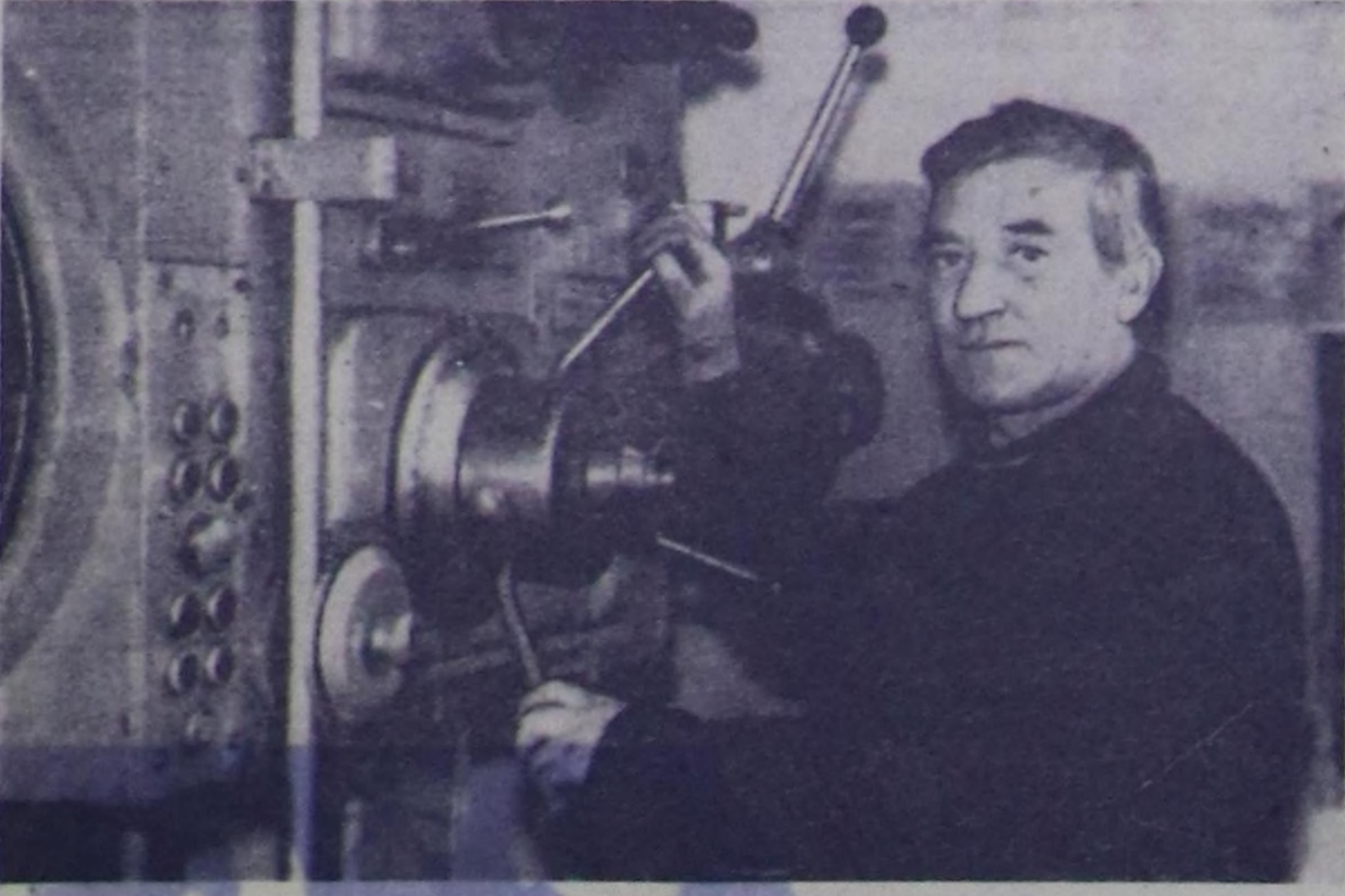
Х. АЛАШ-ООЛ.

БЕШ ЧЫЛДЫ КҮҮСЕТКЕН

Чөөн-Хемчик районун «Алаш-Маары» совхозтун малчыны, күш-ажылдын Кызыл Туу орданын элчелекчи Витяк-оол Борбашкынов Монгуш тоску беш чылдың планын онаалдарын күүседир дээш хөжүүнү баш санын өстүрүп, продуктулуг чоруун бедиктерин доктамап кичигейин салып келген.

Хөжүүнү күженишкенин ажилы эки түңкөлдөргө берген. Мурнакчы хөжүү беш чылдың төңкүлүгө чедир совхозна 1.186 хураганы өстүрүп бээр тургаш, ам беэни 1190 хураганы ап, панын хуусаа бетине күүсеткен. Дүң ийриг алырын талазы-биле беш чыл даалганын база ажыр боттандырган.

Ш. ШЫН

Тыванын электри четкелеринин сиссары коммунист Георгий Александрович Килин бо коллективте 1966 чылдан бээр ажилдап турар. Будурулгенин мурнакчысы Май 1-ини байырлаан күш-ажылчы эки көргүзүлгөргө уткан. Ол чыл өгөндөн бээр 4 санаады будурулгеге шигээткен, олар-...

ОНГУ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ҮЛҮҮНДЕ

«Тыва көдө тудуг» трестин автобазанын которманын ийги кабылда «Вестин хөй-ини» — организациларыны» деп бизнесте етед бар. Ийди коллектив кезигүүнөриден кынын канын ажилды харылап турарын төдөргөт бижээн.

Чолаачыларда Семен Тимофеевич Митрашкинин адынын дудуна оон харылаар ажилдары арбын. Профилакт организациларын чуртталга-амдырал-секторун, улусу контроль болуун, автотранспорт шигээткенине онаалдап бодурус талазы-биле комиссиянын ажилы дээш, оон-даа өскө хөй-ини даалгаларын харылаар кижилерин бижээт бол.

Оон хөрөк чүрүүн коллективтин Хундулак сабыраанында база кижирген. Оон алаанда «С. Т. Митрашкин» онгу беш чылдың үлүүнде ажилдап турар деп бижээн каан.

Май байырланынын будурулгеге маака чоралып, бо мурнакчы-биле ужуражып, чугаалдым. Баштай будурулгелерин килдизинге баргаш, мурнакчынын дугайын сөөртүрүп айттырарыма, менча чеди өрнүгү санын тайыбырлап көргүстүрүр.

— Семен Тимофеевич Митрашкин 1975 чылдың январь 1-ге чедир 1 миллион 787, 993 тонна-километрин ажилдап кылган. Ол хөрөк, тоску беш чылдың дөрт чылдарынын дургузуна бо чолаачынын ийи беш чылды күүседипкен ол-дур — деп, план килдизин ажилдакчылары менча чугаалады.

Кижир анаа баштай бүтүрөөс хевирин боор чорду. Ийди хөвиринг чугал кылдырар, коллективте партия организациларын секретары А. Ф. Анни кылча деп чугаалады.

— Митрашкин хөй-инини боташ өскөлдөргө үдөргөргө коммунист. Азылга үдөргөргө...

Тыванын электри четкелеринин сиссары коммунист Георгий Александрович Килин бо коллективте 1966 чылдан бээр ажилдап турар. Будурулгенин мурнакчысы Май 1-ини байырлаан күш-ажылчы эки көргүзүлгөргө уткан. Ол чыл өгөндөн бээр 4 санаады будурулгеге шигээткен, олар-...

ЧУРУКТА: Г. А. Килиннің ажилдап турары.

А. ШАДРИНЬЕВИЦ ФОТОСУ.

ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

«Тыва даг-дугу» комбинаттын участкаларында болгаш дөштөгери Май 1-ге турсааткан социалистик чарык эки түңкөлдөргө берген. Бирги кварталда нитизи-биле 15 муң 153 тонна даг-дугу арылган. Ол хөрөк планда көрдүнгөндөн 253 тонна хөй бооп турар. Оон азында электри энергияны, кыскартып бугуруу, даг массаны ажилдап кылдыр база-ла ажыр күүсеттинги.

Бараанын продукция будурунун талазы-биле планын онаалдаан ак-довуракчылар база-ла чедикшинин боттандырган. Пландан ажыр 93 муң рубльдин бараанын продукцияны саягырткан. Эртен чылдың өл үегине деңизге даг-дугун болбаарырадыр 1868 тоннага көвүдөөн.

Май мурунун социалистик чарыктын калбарканын ачылында, Ак-Довурактын ажилы чоннары мындагы эки көргүзүлгөргө чедип алган.

Чарыктын мурунку отурунда даг-дугу рудинин ажил-ишчилери чоруп турар.

Рудинин коллектив доозучу чылдың эгезинде бедик хулзгелени ап тургаш, ЭКГ—4,6 экскаватор бугуруу-биле даг массаны чүдүрүш чылда 1 миллион 360 муң тонна чедир деп даалган. Ол хөрөкте эки күүсеттиип эгезөөн. Рудинин коллектив чыл эгезинде бээр социалистик чарыкна үш удаа бирги чери ап келген. Харын-даа ийги кварталдын үлүүне киритип барык 53 муң тонна руданы арылга фабрикалыкта чүдүрүп чоруткан.

Рудинин тус-тус элчелеринден В. С. Марченкога уурткан дөртү элчег чыл эгезинден бээр эң бедик будурулгү ажилдап келген. Бо коллектив үш айларын дургузуна пландан ажыр 13 муң 750 тонна бедик шынарды руданы арылга фабрикалыкта чүдүрүп чоруткан.

Хууда планарын күүседирине экскаваторлар машинистери А. Чакиров, Л. Козлов, Б. Саражаков, А. Бельдинов болгаш оон-даа өскөлдөр төлөпиг үлүүн кирген. Чинжээлөргө, Л. Козловтун эки-пакы кварталдын будун чартык катап ажыр күүсеткен.

«Тыва даг-дугу тудуг» эргеленин удурулгелери партия, профилед болгаш комсомол организацилары-биле кады тус-тус тудуг-участоктарынын аразында социалистик чарыктын түңкөлдөрүн Май байырланын таварыштыр күндүргөн. Участоктар аразында чарыкна бирги чери Н. В. Дмитриченкога уурткан ийги тудуг участканын коллектив ийги болган. Участок бирги кварталда пландан ажыр 18 муң рубльдин тудуг-монтаж ажилдары кылган.

Чарыкна ийги чери элчег комбинатынын тудууда ажилдап турар бешки участок (начальниги А. В. Кошкар) алган.

Мурнакчы коллективтерге шилчир Кызыл тууларын тыныскан.

Тудугу бригадаларын аразында калбарган чарыкна эки көргүзүлгөргө С. Кара-оолдун уурткан бригадасы чедип алган. Бригада бирги кварталдын онаалаан 25 хуу ажыр күүсеткен. Күш-ажылдын будурулгүлүгүн бедиктен болгаш ажыр шыгыр үс-лөп бо бригадала шилчир Кызыл тукуту 100 рубль-биле кады тыныскан.

Тус-тус мергежилдин тудууларында элчег хөй-ини, 23 тудугу боташ ийжер-текиктиг ажилдакчыга «Социалистик чарыктын тилекчилери» деп хөрөк демократия тыныскан. Социалистик чарыкна өскөлдөргө дээр чедикши дээш дагыш Ооржак Эзээнге «Тоску беш чылдың шалычын» деп хулзугу атты тыныскан, администрация чери болгаш парток олу «Тыва-404» деп транспорттук радиоприемни-биле шанаалан.

Май мурунун социалистик чарыкын Ак-Довурактын бүгү будурулге коллективтеринин азын-биле үндүргени болгаш мурнакчыларын шанап мактаан ажилчыларын чаача чедикшинерге сөрүк кирген.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ МАЙ БУДУРУЗУНДЕ

«Хемчик» совхозунун ажилчыларынын кол сорулгаарынын бирээ — чер аймактын саягырткан тургаш, тараа болгаш мал чеди культулары будурун, күрүгө тараа саларын көвүдөлдөр.

Техника септегенин совхозтун механизаторлары март айны 25-ге-ле доокшан, хову турлаанга чыксап тургускан.

Совхозта 4430 га тарыла шөлдөгө тараа, мал чеди культулары тарым, картофелди, ногааны омуртуп. Оон ичинде 2455 гектар сугаттыг.

Ол бүгү шөлдө оон ажилдап тургаш, ортуна-биле бир гектардан 12,9 центнер тарыны, кукурузанын 150 центнер ногаан массаны, 15 центнер көк суганы, 80 центнер картофелди, 100 центнер ногаан аймак, 13 центнер чайгар үгүлүгү санын алыр сорулга салдыган.

Ам совхозта 45 га кур-чедир культура-техника ажилды дээр доозулган. Минералдык чедикшилеринин бүгү хевирлерин ажилдап, чайын андарган сугаттыг шөлдө бир гага онааштыр 2 центнер фосфорлук чедикшилерин, күзүн андарган сугаттыг черде бир гага онааштыр 2 центнер фосфорлук болгаш аозуту чедикшилерин төккөн, азы 381 га шөлдө чедикшилерин. Ам шакаш тараа, картофел шөлдөгө 1725 тонна, ногаа өстүрүр черде 889 тонна органик чедикшилерин кышкы үдө сөөртүп төккөн. Оон ийди бистин сугатчыларыныс эртен чылды 510 га черде күс-кү сугатты чорутуп, 80 га суген шөлдү бүтүктөлдүргөн.

Тарылага херектелер үренини арылаашкын доозулган болгаш 97,5 хуууну чагар кондицияда чедирген. Уредин хоронаашкын доозулуп турар. Механизаторларын, тараачыларын ийги туралында ажил планын башкап болгаш механизаторларын, сугатчыларын венелер айы-биле ускен. Олар бот-боттарынын аразында социалистик чарыктын хулзгелени алган. Тараачылар эвээр чарыкка үндүрүп тургаш, эки шынарды хөй продукцияны бугуруу деп кижилерин ажилдап турар. Боттарынын ажилына ах сеткилдик кижилери демократия күженишкени. Ындыларга органик чедикшилерге сөөртүлгөндө ажилдап турар тракторист К. Ооржак, Ш. Кара-Сал, чүдүрүкчүлөр Б. Ооржак, С. Хомушка, сугатчылардан О. Саая, Д. Донгак, К. Хомушка болгаш оон-даа өскөлдөр шалычы бооп турар.

Май — часкы тарылаанын шалычы айы. Бо хүнерде ховуда ажил иш тудуктун, тракторлар дүн-хүн чок ажилдап турарлар.

Часкы хову ажилдарында кижирин турар механизаторлар ортузунга Май мурунун чарыкнын түңкөлдөрүн «Хемчик» совхозтун дирекциясы, партия болгаш ажилчы комитеттер үндүргөн. Беш хонуктун онаалдарын 115 хуу күүсеткен Көк-Чыраа салырын Бай-Даг бригаданын тилекчилери директориясы, партия болгаш ажилчы комитеттер үндүргөн. Беш хонуктун онаалдарын 115 хуу күүсеткен Көк-Чыраа салырын Бай-Даг бригаданын тилекчилери деп санаан, анаа турсаактап Күш-ажылчы алдар туугун совхоз төвүндө көвүдөр. Ол бригаданын механизаторлар К. Кызыл-оол, К. Сүрүң-оол, К. Шогжал олар хун норманы 115—133 хуу күүсөдип, чарыктын тилекчилери болган.

Бригаданын кезигүүнөри бо хүнерде 1323 гектар шөлдү шыгыр бажырып, 453 гектарын довураан үдүрүткөн болгаш 110 гектар аягыттар андарган.

К. ХОМУШКУ, совхозтун кол агроному.

МУРУНДА —

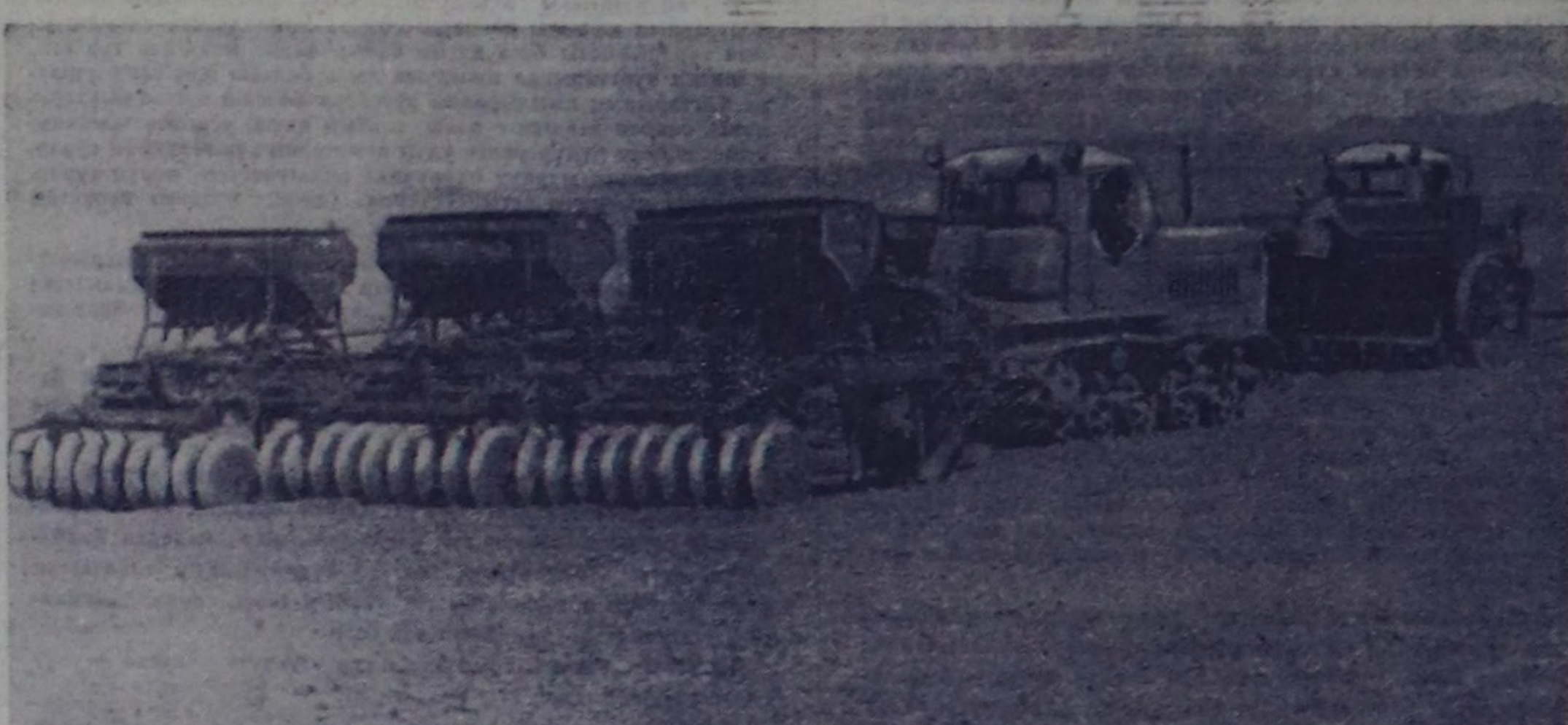
БАЙ-ДАГ БРИГАДАЗЫ

Часкы хову ажилдарында механизаторларын, трактордону бригадаларын аразында чарыктын беш хонукта түңкөлдөрүн «Улуг-Хая» совхозтун дирекциясы, партия болгаш ажилчы комитеттер үндүргөн. Беш хонуктун онаалдарын 115 хуу күүсеткен Көк-Чыраа салырын Бай-Даг бригаданын тилекчилери деп санаан, анаа турсаактап Күш-ажылчы алдар туугун совхоз төвүндө көвүдөр. Ол бригаданын механизаторлар К. Кызыл-оол, К. Сүрүң-оол, К. Шогжал олар хун норманы 115—133 хуу күүсөдип, чарыктын тилекчилери болган.

Бригаданын кезигүүнөри бо хүнерде 1323 гектар шөлдү шыгыр бажырып, 453 гектарын довураан үдүрүткөн болгаш 110 гектар аягыттар андарган.

О. ТАВАА.

Улуг-Хем район.

«Ак-Туру» совхозтун механизаторлары тоску беш чылдың доозучу чылымын часкы тарылаанын кыска хуусаада, бедик агротехника дөштөгө эрттирер, чагай дүктү өстүрүп алыр изиг күзүлгө, тура-сөрүк-биле хайыккан ажилдап турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Совхозтун Аймырылг шөлдөгө механизаторлар Май байырланын шалычы иш-биле уткан. Шыгыр бажырган 3000 га, алдарган 2000 га, чаштырган 500 га шөл-байырлаага оларын белээ ол.

ЧУРУКТА: Аймырылг шөлдөгө тарыла чаштырылгасы. К. АРАКЧААНЫЦ ФОТОСУ.

ТУКТУ ЧЕДИП АЛГАН

СЭКП Чөөн-Хемчик районунун бюрозунун болгаш райкүсөмүнүн каттыккан хураалына бирги кварталдын түңкөлдөрүн үндүргөн. Доозучу чылдын бирги кварталында элчег саягар хулзгелени 131,5, а сугатты — 180,5 хуу күүсеткен «Болшевик» совхозтун тилекчилери деп санаан. СЭКП районунун болгаш райкүсөмүнүн шилчир Кызыл туугун тыныскан. А ийги чери ээлээн «Искра» колхозтун ажал-ишчилеринге турсаактап Күш-ажылчы алдар тургаш район төвүндө амыртып.

Районун 22 хөжүү бригадалык «Искра» колхозу болгаш 100 хөжүү бригадалык «Искра» колхозу болгаш 94 хурагалы камталган ал, хөжүү бригадалар аразында шалычы чорутуп Кызыл тукуту чалаан алган.

Төрүт 100 хөжүү онааштыр 115 хураган амыртал алган, СЭКП-ин XXII съездин атыг совхозтун хөжүүнү Сат Чөөн-Хемчик район.

«Ак-Туру» совхозтун механизаторлары тоску беш чылдың доозучу чылымын часкы тарылаанын кыска хуусаада, бедик агротехника дөштөгө эрттирер, чагай дүктү өстүрүп алыр изиг күзүлгө, тура-сөрүк-биле хайыккан ажилдап турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Совхозтун Аймырылг шөлдөгө механизаторлар Май байырланын шалычы иш-биле уткан. Шыгыр бажырган 3000 га, алдарган 2000 га, чаштырган 500 га шөл-байырлаага оларын белээ ол.

ЧУРУКТА: Аймырылг шөлдөгө тарыла чаштырылгасы. К. АРАКЧААНЫЦ ФОТОСУ.

ОНЗАГАЙ ЧЫЛДЫҢ МАЙЫ

Совет кижилер болгаш делегейин тайбыча база найыралга, хосталга болгаш демократияга ынакшалаан бүгү кижилер бо чылы Майнын бирин онзагай байлады эрттир турар.

— Май Бирин байыры-биле — дийди, бо чылы Майнын онзагай демократия тур бис.

В. И. Ленинни төртүткөн хүнүндө бээр 105 чыл болгаш оон күш-ажылды байырлап бодуруп, «Кызыл сыйыкчы» чедип алган, тоску беш чылдың фондусунга Совет Тыванын ажилы чону 148 муң ажыр рубльдин шилчегин. Ол база-ла күш-ажылчы улуг байырлап болган.

Чоокта чаз бистер СЭКП-нин элчелерин XXV съездин 1976 чылдын февраль 24-те чымалдар дугайында өртүтүлүгү мезгил амырталыс. Ол бистин совет кижилеринин политика болгаш күш-ажылчы соруун улам хайыктырын үндүргөн.

Бо чылдын тайбыч болгаш демократия дээш демократия хөрөңгөлдөргө бүгү делегей чыл.

Бо чылдың Май бистин совет удуштуу Ала-чүртүн Улуг дайымын Тийлегенин 30 чылымын төгүзүт байырланын чымы.

Ычангаш бо чылды Май 1-ини байырлаан база бир төгүзүт онзагай байлаада политика болгаш күш-ажылчы улуг кудурлуукуну-биле байырап эрттир тур бис.

Бөгүн Майнын Бирде бажы саны, кижир бугуруулар-даа, урулар-даа байырлаа сөрүк кирген. Каттырар, хөвөркөн, ирлешкен аас-кежиктиш көрүскөн. Бажынар, кудумчулар, шөлдер, сеесилтер байырлады шигеттиген.

Бистин Коммунист партиястын: — Тейбик, демократия болгаш социализм дээш, имперализмге улуу демиселге бүгү делегей ажилчы чоннарынын эи-сеткил каттыштырылганын Хуну—Майны 1-ин дөштөгөргө — дээш Кийтары бүгү делегейи шыча чагылаандыр ужуугу тур.

Бөгүн кым-даа — сен-даа, мен-даа, төрө-дүргүлериныс-ке эш-өөрүскө байыр чедип, чеже хире чагаа, телеграммаларын, чарык каас откриталарын чорутуушмыс, чеже хирин албайлыс дээр! Бо байырлаа чагаа, телеграммаларда куректин чалыныч сөнгөн бунжып күзөлдөр бэр.

— Байырлаа-биле, өрмүн төрөлдөр, өндүктөр!

Көрбөс бе, амырдагы Ала-чүртүс база-ла байырлаа шилчеге кир каас чараш кеттипкен, чарык! Мону көргөш, кижир улам сөрүк кирин, улам байырлаа кээр.

Майнын Бирин хуну уткуу, Байыр чыксаал диглаа каастай, Марш-ылым бисте чалап, Баштайгы көк үнүп келген —

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктырмын, Чекек, көктө эши берген — Серины-аа-тыр! Серек-аа-тыр!

Магаданын ажил-ишчи совет кижилер Майнын байырлаардын коммунист тургузулукунга улуг Ленинни чагыларын амырлаада боттандырып, Коммунист партиянын башталгыч-биле чаача чедикшилер-биле белдеген турар. Улуг бажы Ленин миллион-миллион совет кижилерин салым-чолууда улуг Ленинни ады-биле олар чыган турар. Ажилчы болза стазюгада, колхозчу-тараачы хову-шалында, эртемден номдарында, шийилеринде чачап турар.

— Оларга Майнын Бирин байыр чедир турар. Совет уластуң улуг Тийлегенин 30 чылымын чоокшудан келген байырланын бедик көргүзүлгө-биле уткуу дээш Май 1-ини байырлаа хүнеринде улуг-норманын ажыр күүседир деп шигээткен.

Магаданын! Байырлаачы! Черин ири — арга, хову, Септектелер, кудумчулар, Сеткил сөрүк хайыктыр

ТАЙБЫҢ ИШТИ, НАЙЫРАЛДЫ АЛГАП, ЙӨРЭЭЛ!

Байырлалда ыры, хөгөл баям санай чагыланыр. Баштайгы чурунта Мурманскийн С. М. Киров аттыг Культура ордуунда бот-тывынгыр артистер. Дараазын- да — «Сая» ансамблдин танцы белүү.

БАЙЫРЛАДА

Кожуун, суму, коалхоз, совхоз келген черин салыкчылар Мокча-макыл шыңган бүргөн мөгелерин Мөөң чоңга адап, алгап ырлай берди. Брак-чооктан чылынган чон үер хем-не. Стадиоода оодуругай олурупкан, Каастамп кеттингенял чүге дешээр — Калдыг-ла-бир аян, булак чайгы чечээ. Беден беш чыл онзаланып шуут-ла коскү — Херээжепнер чым дээн ол-ла болгай. Чечек ышкан белгил, бег чок чалым кыстар Келген чонун олуттарже чаалап туру. Байырлалдын тутун тууду келген чоңдук Мадрнай хей-аът, өөрүшкүзү, түрү-күжү —

Бурунгуудан уктуг өкөн — хурейнис Муриуууста чалым хевээр эгесиди. Таңдым, Саян ээрлери оодарыңар танчылай — девин самнап үнүтүзүр. Корүкчү чон хөрөк-чүрээ чалымшталым, Хөгжүм, улап, адым чаксап диңиттедди. Арзылап, Чаан хоочун Нанып Алдар аттыг акыларын Амгы-чап-чаа: үшкү салгал-Амыктар дөсөп турлар. Адим кый дээн мөгө-даа үер Ак-көк дээрде ээр-ле овар, Салгыч чайып, бурут дырап Сагала элекке дөсөп ойнаар. Спортчу шөл аренам Уран театр сценамы-ла. Стадион будунге-ле Ыр-шоор — хөгжүм. Ура! — кыйгы.

Степан САРЫГ-ООЛ, Тыва АССР-ниң уаустуг чогаалчызы.

МАЙНЫҢ СӨЗҮ

Чамбы-дипте Сая-түме кижилериниң Күсөл-сеткил, Күжүн-демин мөөңөш-тирген, Майнай долган, Илар ырамы байырлаам — Май Бир-дир мен, Бараалтайгы:—Амыр-менди! Часкы шагда Часты өскөн чогураа дег, Сеткыя ак, Четтиншик аймак чоңга, Алаак, шыкта Айыраллаан чечек чымды Айдызайың, Арыг агаар сырнына-ла. Андазынар Ажык шөвдү сирпы кираң, Чаш мал өзүп, Садырадыр дешкелешти, КАМАЗ, БАМ-да Хайым үлө будун туру, Аян ырдан Ажы-ныкка йөрээл салым. Кинескөн туткар Кияларын соруун сөгөп, Байыр-чыскаал Базманын хөгжүм үдөп, Майны мен, Маадыр ишти, Тайбың чоладу Өртемчейин Өргүн чоу алгап туру.

В. СЕРЕН-ООЛ.

«Часны шашны белоз yshnash Частып келир анай-хаантар» В. ЧАДАМБАНЫҢ фототүдү.

УЛУГ ТЕАТРНЫҢ СЦЕНАЗЫНГА КӨРДҮМ

Чоокта чаа Москвага өрттирген хунерим сеткиге өөрүчүгү, байырлапчыг бооп артып калган. Кежээки кызыл хаа бурган болган эртеги ак-көк херелдерге шондурган Кызыл Шөгө база катап кээп, сагыш-сеткилим доолад. Улуг уран чүүдүң кайгамчык өргөзгиче студент чыдарыма элөөн хей катап чоран мен. И. Козловский, С. Лемешев, И. Шпиллер ишкан сурагыт ыраажыларның күссөдөлерин, Максакова болган Пирогов оларның Чайковскийниң «Евгений Онегин», Бизениң «Кармен», Глинканың «Иван Сусанин» дээш өскө-лаа операарга ыр-лаарын дынаан мен. Ол мерөө уттуңурус бооп артың. РСФСР-ниң уаустун артизи Г. Олейниченко бо операда Виолеттаның ролюн күссөдди турар. Оон кайгамчык үнү чүрекке дэи бээр. Виолеттага ынакшаан Альфредтин көдүрүшкүңүг бедик үнүгү партизаны Д. Корольев күссөдди турар. Альфредтин адынынң ролюнда РСФСР-ниң уаустун артизи А. Волыковичев бир ден дески күссөдөз көрүчүдери магадаткан. Операда болушкунвар каракка көстүп турган дег төдө билдинип турар болганда, анза мен иши көргөн ышкан олурдум. Операның болушкунвар көрүкчүлүгү хөлөдө бээр. Кайгамчык чарам адым кыс биле ызыгуурган бай кижиле бот-боттарыга ынакшаан. Кыстың боду аар аарыг. Альфред Виолетта-биле калы барып чурттай бээр. Оларын амыдыраарына ашка-хөрөңгичок. Альфред Парижге чорупканда оон азам Жермон келген, Альфредти каарчыке Виолеттамы албадапкан. Уруг бодунун чагазының барон Дюфольга ынак болган өдө чоруй бардым деп дынаткан. Альфредтин адынын албадынын дугайында чүңү-даа дынатпаан. Виолеттаның хеп хөпертен болган өскериниң Альфредти кайгадыпкан; оон сеткил-сагышын киленешкени болган көр хөң чок чорук долган. Парижте бай шылдык кызынага олар база катап ужурамы берген. Виолетта барон-биле калы келген. Альфредт ынакшылын илеретип турар. Виолеттаның сөзү чагыс, ол берген сөзүлөн ой-талыаан, баронга бердингенин сөгөдөн. Инг ынакшыла болган хунешкени алдыска Альфредт оон ынакшылын төдөлдери кылдыр хей акынамы уругуни арныче чакыштар. Альфредтин адынын олгунун уугулеңи кайгадыпкан. Барон Дюфоль Альфредти дууш-ле кыйгыркан. Оолдун адызы арыг шыны иреттесе-лаа, чүвенин хоу эркен. Кежик чок чок салымнага хомудан, өзүр чекен Виолетта: «Ур-ле маңдым, ичкылаа-даа хей-ле маналым» деп турар. Ол ой-ле Альфред өрөдөчө өөрүшкү долган маңап кирип келир. Ынаага ырың ырап турда-ла ол оон холунга олуп каар... Аас-кежик чок салым-чолдан, аар аарыгдан мөчөөн Виолеттаның өске бир шының онлугу база бар. Ол дээрге оон хөдөди Аннина. Оон партизаны Надежда Красная күссөдди турар. Хөдөдди күссөдөз кыска үе дургуузда уругулу-лээр-даа болза, ыраажынын ханы болган күштүг, сагыш-сеткиге дөп турар үнү кээргелди, ынакшылы, хараалдым, ажы-шүжүгү илеретип келир. Зал анаа адым чаксап турар. Бистин Надеждавис чүгө кайгамчык үнүгү бурундан агтыла, ол шини күссөдөзүн талыа-биле база адым-чаланың кижиле болду. Классикте болган агы опера-ларга оон солун күссөдөзлери бастин чүртүвүстүн көрүкчүлери мөөн сонгаар-даа дынаар, көр дээринге бүүрү болур. Надежда Красная улаас Чайковскийниң «Евгений Онегин» деп операзында Татьянаны партизаны күссөдди. «Травята» деп операның артистери сценаже үнү кээп, көрүкчүлөргө мөгейип турда «Улуг театрын сценагазы улауг-улауг чедикшилериг бол, Надежда» деп чангыс чек чуртувуска сеткилимден күөп калдым.

М. РАМАЗАНОВА, Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи.

КӨГЕ-БУГА

Ынчан частың эгези чүве. Хойжу Халай ирейин азынча сакманчык кыстар чедирп келдим. Инг шай, аш-чөм кырынга келген болдурус. Серенмаа угбай бисти чөм столуңче чалаан, иштинде амырааны-ла ол бөр, хөрөп эгелди: — Кыс уругларым кезээ-он аайлыг эвес, амырадым. Хой кезек када тулуктеп төрөзүп турупкан. Дика бергеделинис. Харын-даа Хомус чысы дымтааныгында өскөн келгеш, үн холукта хой кадаржып, дөмөк болду. — Бөгүн база хой оодлар боор. Кужун утпа, огулум — деп. Хомус чөмөниң алырга адаам чагып кагды. Хомус көк даалымба-биле доларан каап кара хураган сежи хөрөктөжин келип алгаш, сонга караанга орган маны дег манган өлө көгө-буганы бажын көздүдүр камың хойлааш үнүтү. Хой өдөрже таваар шуужупкан... Мачынның ажыл-ижи, амыдыралы-биле танымчп турумда, душ чедип келген. Машинаже бар чорумда көгө-буга хун караанга мөңүнөлдүр кийлтишпаан келген, хураганнар чөмөрип турган Халай ирейин экинге чик холупту. Кадарчы оон мойнунда чагааны алган помчуй берди: «Хойлар хураганнап эгелди, ачай: Кара-Мөстүн хуншөрөндө мен, сакманчыктерин чорудувут. Хомус» дээн болду.

— Эжим командир! Бир эвес дедир эеп келбейн барызма, бо көгө-буганы салып чорудуптар мен. Көгө-буга чаныган күш деп, азамдан дынаан мен. Командир дайынчыга караан сыйым-биле ак сазын тутуң берген. Кайгымын дайынчы даалганы күссөдди чорупкан. Даалганын доктааткан чаныгы он чеди минута чөткөй турда, мойнунда чага баглан каап көгө-буганы таңылып көрүп каап, командирге дынаткан. Дайынчынын кол оон чоккаларын болган чөтө эвес дедир күжүңү сапым бижин шыган хол үжүт ара үзүлгени командир биске дынаткан, шаар каздыгының пашын танымчпрган. Экинчиси ол мерөөн Бугаар дайынчы оон чоккаларын узуткаан, бистин кезээкс бурунтаараар арталы болган. Көгө-буганың ажык-дузаанын ичкан көргөн мен — дөш, Халай ирей көгерип келген бажын суйоаш уламчылады: — Көгө-буганы тудуп алган, балык чалымчык эм урун шараан. Чүү-ле ынакшап турган хараак иштинге сун каан мен. Көгө-буга көргөңч кылдыр эдип, бажын борбанадып, сарыг карактарынын хөре көрүлөп, бажын тал арыг арамдан үштүп кээп, боланың орам мынды. Ол чөмни чөртүчү ип, азырал-байдалга өөрени берген. Клеб тогалаңчымы, кылды-тас чарбазы — оон ынак чөмөри ол. Удатпаанга чалымчынын берген, укарынга белеткени бергенде, шуут оекунуп алырыңдал көрткан, ууң улазын-биле ийи буттан баглааш укауун турдуң. Ол мени танып, кыйгымы билер кылдыр чаңчыга берген. Бир хун чөмни носке орааган, көгө-буганы хойлап алган, көгө-буганы хойлап алган, көгө-буганы чөмни чаңчып берген мен. Ол бичин чөмөңгөш, мени дөксөдирип ушкан, аалым барашын көрүп каап, чалымчынын далларың карбап чаныпкан. А дедир келирип ол бөлбөс болган. Оон соонда хой оарыпта чөмөрип, өдөккө кээрге хойбу, сүрүп турган, арай деп дедир ужуң турар кылдыр чаңчыктырган болтай бис. Кадарчы кижиге бо харылаачы күш чүгө хой оодлаачының үезинде эвес, хатгы-шугураанында, чачы-чайыктың, кандың-даа таварында дузалар — деп, хоочун фронтучу, дуржугалыг хойжу чугаалып доугу. Хойжу-биле байырлашкан, чарым турумда, тайбын иштиң көгө-бугам ак-көк дөргөжө көдүрүп угаеш, ырак оларда анык кадарчыке шиглей ужуту. К. ХЕРТЕК.

ОТКРЫТКАЛАРДА — ТЫВА

«Изобразительное искусство» деп ном үндүрер чер «Төрөөн чуртуу эргий-кезий» деп бөлүк открыткаларын үндүрер дээн белеткен турар. Ына о алды өңүтү открыткаларда Тываның чамдык чуруктары бар. Тывага чогаалчы аян-чорук кылды чоруп турган. Москва чогуу туртуг сурагып чурукчу-график Владимир Григорьевич Роговичтүң ажылаарынын хооалары мында кыргызын. Бистин калбак-делгем Төрөөн чуртувустун бир буагунуң каас-чараш, онзагай бойдузун чүс-чүс кижилер ол открыткалардан сонурган көөрар. Оон майы ук открыткалардан амгы Тываның чартылгалары: ууг үзүтүрүгү черлерин, автомобиль ичк ырак-улак шөйлүн чорукан чаа-чаа оруктарын мага-

дөп көрүп болур. Чуртуг ном садымгарында «Тыва череп» деп бөлүк открыткалар мооку хунерас көстүп кээр. Оон тиражи 50 муң экзөмяр. Н. КОСЕНКОВА, МОСКВА.

БАЙЫРЛАЛ ХҮННЕРИНДЕ КАЯ, ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

МАЙ 1-ДЕ Май 1-ге тураскааткан хоорайның ажылчы чондарының демонстрациясы 10 шахта эгелээр. «Хүреш» стадионга хоорайның бириг чери дэш ча адарынын маргылаады 12 шахта, «Шын» солунуңу шалыма дэш тыла хүреш 14 шахта эгелээр. «Совет Тываның 5 чымы» стадионга футболга «Спартак» — «Стрелок» командаларынын эш хуу ужуражылазы 16 шахта болур. Ногаан театрга башкы училищениң бот-тывынгыр уран чүүдү коллективиниң концерти 14 шахта эгелээр. Таныш шөлү 20 шактан эгелес ажылдаар. «Геолог», «Енисей» Култура бажынарында делегетиниң ажылчы чондарынын өл-сеткил каттыштыргалык хуну — Май 1-ге тураскааткан байырлал концерттери 20 шахта эгелээр. МАЙ 2-ДЕ «Хүреш» стадионга хоорайның бириг чери дэш ча адарынын партия болган № 15 школаның спорт шөлдөринге күш-култура коллективтериниң аразына бастыбол, «Хүреш» стадионунун шалыма дэш бөлөбөл маргылаала-лар. МАЙ 3-ТЕ Паркка хоорайның бириг чери дэш күш-култура коллективтериниң аразына баг кагарынын, «Хүреш» стадионунга оолдарынын футбол командаларынын маргылаады 10 шахта эгелээр. «Совет Тываның 5 чымы» стадионга күш-култура коллективтериниң аразына чик атлетиканың эстафетам 11 шахта болур. Хөгжүм-шии театрына К. Кулажынын «Он бир» деп шизы 18 шахта эгелээр. «Енисей», «Геолог» Култура бажынарында дымтанымга кезжэлери 20 шахта болур. МАЙ 4-ТЕ Хөгжүм-шии театрына А. Колонистич «Ак-көк иялдер» деп шизы 19.30 шахта эгелээр. ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

Бөгүн «Тувинская» ПРАВДАДА. «СЭП Төп Комитетиниң, СССР-ниң Дээди Советиниң Президиумун болган СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң совет улусы Мей Бирге байыры». «Бистин республикага күш-шык, тайбың, май мөңгө херелде». Май Бирге тураскааткан туснай арны. «Саян» Казахстаның. А. Болдратовтун медээси. «Бомбуркетте». Даштындан информациялар.

Агаар. Бөгүн республикага биче булуттарын, чалымчы шоолуг эвес хун болур. Агаарың чуртувуска сеткилимден күөп калдым. М. РАМАЗАНОВА, Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ. МАЙ 1-ДЕ. МОСКВАДАН. 9.00 — Дамчылыгалаар программасы. 9.05 — Тывалыгың 30 чылыгы. «Илалыг улауг даяны». Хой сериялыг документалдыг телефильмниң баштайгы көрүгү. 3-үк сериясы — «Болтаан Диреп чедир». 10.05 — «Эш ыра». Музыкалыг эстафета. Өңүт. 11.00 — Мультифильмлер программасы. Өңүт. 11.40 — П.50 — Чапар. 11.50 — Медээлер. 12.00 — «Шалкың». Уран-чөп телефильмниң баштайгы көрүгү. 13.25 — А. Глазунов. Скрипка биле оркестрге концерт. Өңүт. 13.45 — Москва. Кызыл шөл. Бүгү-делегейиниң ажылчы чондарынын өл-сеткил каттыштыргалык хуну — Май 1-ге тураскааткан дамчылаа. Өңүт. Пионерлерниң байырлыг концерти. Өңүт. Кызылдан хоорайның ажылчы чонунуң делегетиниң дугайында репортаж. МОСКВАДАН. 16.00 — «Ак-көк отчугаш». Өңүт. Кызылдан хоорайның ажылчы чонунуң делегетиниң дугайында репортаж (тыва дылга). МОСКВАДАН. 18.25 — «Ак-көк отчугаштың» улаңчыгы. 20.15 — «Экранда — кинокомедия». «Дайын соонда кезжээкиңиң ады шахта». Уран-чөп фильм. 21.45 — «Ак-көк отчугаш». Өңүт. 23.00 — 23.10 — Чапар. 23.10 — 01.00 — «Ак-көк отчугаштың» улаңчыгы.

Кинотеатрларга. МАЙ 1-ДЕ. «НАЙЫРАЛ»: «Чүте дээрге ынак-тыр мен» 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Киночымыды бастынары штурман тур» № 50» 10.10, 11.40, «Сонгу флоттун анык далайжымы» 13.10, 15.00, «Сезонун хадамганым» 16.50, 18.40, 21.00 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Героик Боб» 14.20, 16.10, 18.40, 20.00, «Оне-рапия «Ы» азы Шурикта өскө-лаа ужурадыр» 12.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Корабльдер бастынары штурман тур» 12.30, «Бороро аймактың чалкы» 13.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. ЧАПЫ. КИНОТЕАТРА: «Байырма фароанар» 13.00, 15.30, 17.10, 18.50, 20.30 шактарда.

Наа-Хем хөмүр-даш разрезин автомобиль транспортуңуң негизге ажылдаар дипломнуг механикти чалап тур. Каа-Хем хөмүр-даш разрезиниң кадрлар киджиңге чедип кээп азы 24-48 телефонче долааш, дугуруң ап болур. Наа-Хем хөмүр-даш разрезиниң дирекциясы.